

Locuțiua Redactorului

Căcancelaria Redacțiunii

Strat'a Măresilor Nr. 15

Scrisorile nefrancate nu se voru primî decatu numai de la corespondenții regulari ai „Federationii”.
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIONEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune

Pre trei luni 3 fl. v. a.

Pre șase luni 6 „ „ „

Pre anulu întregu 12 „ „ „

Centru de Distribuție:

Pre a. întregu 30 Fr. — 30 Lei v.

6 „ — 15 „ — 15 „

3 „ — 8 „ — 8 „

Pentru inserțiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a tim-

brale pentru ștose-care publica-

tiune separatu. In locul deschis

20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Provocare.

Voitorii de a luá parte la adunarea pentru Constituirea Societatei cu scopu de a creá unu fondu spre a infintiá unu teatru nationalu romanu, ce se va tiené in 4. si 5. octombrie a. c. cal. nou, in Dev'a, sunt rogati a se adresá cãtra Comitétulu arangiatoriu pâna in 28. sept. a. c. spre a se poté face dispusetiunile necesarie.

Dev'a, in 6. sept. 1870.

in numele Comitétulu
Simeon u Liso.

De pre campulu resbelului.

Scirile mai noue, ce le primiramu de pre campulu resbelului, constata unanimu apropierea armatelor prusesci de Parisu; ba una depesia a signalisatu degiã, cã ele se afla intre Corbeil si Clamart, la Creteil si la Rogent sur Marne. Nu mitele trei puncte sunt in apropiere de una impuscatura de tunu de forturile Parisului, prin urmare trupele germane stau sub murei capitalei Francei. Ce va urmá acum'a, nu se scie. Unii barbati de specialitate dicu, cã nu e cu scopu a bombardá Parisulu séu a-lu luá cu asaltu, cã-ci in acestu casu ar' trebui atacatu si combatutu fiasce-care fortu, ce'a ce ar' costá forte multu sange. Prin urmare, celu mai bunu expediente e, a asediá cetatea in cercu cãtu se pote mai angustu, si estu modu a o constringe prin fome la capitulatiune, ce'a ce ar' avé sè se eacute in decursu de 3—4 septemane. Pre cum anunciarumu si in Nr. trecutulu diuariului nostru, planulu de resbelu alu belliduciloru prusesci e invescu cu velulu nepenetrabilu alu secretului. Daca prusii vicescu sè constringa prin fome Parisulu d'a capitulá, atunci la totu casulu incumbu altoru calamitati si mai mari, cã-ci tote raporturile loru de pâna acum'a sunt degiã pline de lamentári a supr'a tempestãtilor, caroru-a li cadu victime sute si mii de fetiori.

Conformu sciriloru d'in 20. sept., prusii au trecut, in 18. sept., preste fluviulu Sein'a, in departare de 3 ore de Parisu, pentru ca sè atace cetatea de cãtra frontulu d'in sudu. Trecerea s'a executatu vineri a si sambet'a trecuta la Ville-neuve-St. Georges; de aci au innaintatu preste Choisy-le-roi de a-lungulu Seinei pâna la Ivry, unde dederu preste trupele francese si trebuira sè se opresca. Puterea principale a armatelor francese se afla in departare vestica de una ora de fortulu Ivry, pre siesulu de la Clamart si Meudon, unde s'au facutu in tempulu d'in urma fortificatiuni insemnate. Se crede, cã in pãrtile aceste se voru intemplá cele mai sangerose loviri, de ora-ce generalu Ducrot a luat aici pusetiune cu 80 000 fetiori, cari sunt acoperiti, afara de fortificatiunile gatite, si de paduri dese.

Miscãrile armatei nemtiesci sunt, asié dicundu, aproape executate. Colonele inimice au ajunsu degiã in nordu-ostulu si ostulu Parisului, si accepta numai, ca ar'p'a stanga sè si eacute operatiunile. In momentulu presinte, ochii totoruru a sunt indreptati spre partea sudica a Parisului, unde se crede cã va avé locu lovirea principala.

Daca examinãmu cu de-a-meniuntulu telegramele de la 16. sept. si pâna asta-di, evinemințele de la fluviulu Sein'a, si a nume de pre liniã de la gur'a riului Marne pâna cam la Corbeil, se potu resume in urmãtoarele: Armata nemtiesca d'in ar'p'a stanga, constatatoria d'in mai multe colone, a fostu indreptata cãtra Parisu in directiune nordu-vestica, si a innaintatu, in butulu totoruru ciocniriloru intemplate intre Montreau si Melun, pâna la aradicaturele de la Brie-Comte-Robert. — Acesta armata a avutu misiunea d'a trece fluviulu Sein'a si, miscandu-se in drept'a, d'a innaintá spre partea sudica a Parisului.

D'in explorarea francesiloru, intreprinsa in 18. sept. cu 15.000 fetiori contr'a cetãtii Creteil, resulta, cã puterea armata a prusiloru d'in acestu timentu consiste cam d'in 30.000 fetiori. Colona flanculu stangu d'in ar'p'a stanga a trecut fluviulu

Sein'a pre la Corbeil, s'a miscatu in drept'a si a strabatutu pâna la Juvisy, unde s'a incungiuratu cu sianturi, pentru ca sè inlesnesca altoru colone trecerea preste fluviu, cari apoi voru avé sè se unesca cu ea. Aceste colone dederu, in 16. sept., de trupele francese, cari aperau cetatea Athis, pentru ca sè impedece pre inamicu in innaintarea sa. Asié dara, pre tempulu, candu s'a intemplat lovirea la Athis, 50—60.000 nemti au trebuitu sè stèe degiã pre tiermurulu stangu alu Seinei, éra trupele francese fure constringe sè céda si sè se retraga spre forturi d'innaintea acestei puteri prevalente, fiindu cã se poteá, ca flanculu loru se devina amenintiatu de cãtra Villeneuve-St. Georges. Acést'a s'ar' fi si intemplat, cã ci unu telegramu parisianu d'in 18. sept. ni aduse scirea, cã in Villeneuve se afla una brigada prusescã.

Scirile d'in Tours ni spunu, cã pregatirile si inarmãrile se continua pretotindenea. In Tours si giuru posteza 25.000 militari francesi. Dupa impartesirile unui oficieriu francesu, tiermururile sudice si sudu-vestice de la Parisu sunt subminate, éra minele sunt puse in legatura cu fortificatiunile Chatillon, Vanvres, Issy, Montrouge, Gretilly, Arcuil si Villejuive.

Dupa alte sciri, in 17. l. c. s'a intemplat una lovire intre prusi si intre trei regimente francese de linia, ajutate de unele batalione de garda mobila si de una bateria de artileria. Comandantele fortulu Ivry a anuciatu in momentulu d'in urma, cã prusii au inceputu a se retrage. Cetatea Strassburg totu mai reziste. Bombardarea se continua, inse fara ce-va rezultatu bunu, de cãtu cã locuitorii parasescu acum'a cetatea in masse. D'in Saarbrücken se scie, cã ur'a si esacerbarea poporatiunei confinariu contra nemtilor sunt atãtu de mari, in cãtu au degeneratu in rescole sangerose.

Unu telegramu d'in Orleans, datatu d'in 19. sept., ni aduce scirea, cã unu corpu prusescu de armata fù respinsu ntre Champlain-Vissous spre Monthery-Arpajon. Altu telegramu, totu d'in Orleans, cu datulu 10. sept., ni spune, cu privire la lupt'a de la Vissous, cã 25.000 francesi, coadunati d'inderetrulu turnulu Monthery, au luptatu contr'a 15.000 prusi. Acesti d'in urma fure impuscati de cãtra bateriele francese cu cartece, au perdutu multi fetiori, si s'au retrasu inderetru preste fluviu, cercandu a se impreuná cu altu corpu de armata.

— Caletorii sositi in Orleans spunu, cã luptele de la Vissous, d'in 19. sept., au fostu forte seriose, si cã prusii au suferitu perderi enorme. — Dupa unu altu telegramu d'in Parisu, venit preste Tours, in 18. sept. s'au intemplat loviri mai mice in timentulu de la Ivry si Chatillon; mai tote trupele francese au parasitu Parisulu pentru a nelinisc pre inamicu. In Clamart, Creteil si in alte locuri s'au signalisatu colone prusesci. — Principele de corona prusescu strabate cãtra Fontainebleau. Venatorii francesi causara dragoniloru prusesci perderi mari la Melun.

Scirile ulterioare, ce ni venira de pre campulu resbelului, vorbescu despre mai multe lupte, intemplate de-a-lungulu Seinei, intre Melun si Villeneuve. Unu engagementu mai seriosu pare a fi fostu numai celu d'intre Vissous si Changlan. Ambe aceste locuri jacu cam in una departare de una diumetate de mila de la fluviulu Sein'a, respective de la puncturile, pre unde a trecut, in 17. sept., armata prusescã Sein'a. Se dice, cã rezultatulu luptelor d'in 19. sept. ar' fi pre partea francesiloru, si cã acelu-a este atãtu de mare, incãtu nemtii trebuira sè se retraga éra-si d'incoce de fluviu.

Diuariulu „Daily Telegraph“ publica urmãtoarele telegrame, carora inse nu le potemu dá neci unu crediementu: Bouillon, joi dupa media-di. 6⁰⁰ fetiori d'in armata maresialulu Bazaine, condusi de generalulu Canrobert, au frantu liniile prusiloru si innaintezã spre Parisu. Alu doile-a telegramu e datatu de joi dupa media-di, si contiene: Maresialulu Bazaine innaintezã spre Sédan. In cetate s'a dechiaratu starea de asediu. Locuitorii fure alungati de garnisona.

D'in Lille se scie diuariulu „Organ de Na-

mur,“ cã acolo se afla de pres nte 200.000 fetiori, parte trupe regulate, parte voluntari, cari au concursu d'in tote anghiurile tieri. Intre acesti a sunt cam la 10.000 militari, ce au scapatu de captivitatea prusiloru.

Cum amu poté sucurge lipsei de invetiatori rurali?

E lucru cunoscutu, cã de presinte avemu mare trebuintia de invetiatori rurali cualificati, si nici nu potemu avé sperantia, cã acést'a cerintia se va suplini de ocãmdata prin invetiatorii, cari esu d'in preparandiele esistinti. Una parte a statiuniloru invetiatoresci la noi le ocupa unii caraturari d'in timpurile vechie, cari ne avendu cualificatiunea receruta, nu se voru poté tiené lungu tempu fara detrimentulu invetiaturei nationali; dar' sè presupunemu, cã acesti invetiatori necualificati se voru mai suferi séu sè sperãmu, cã cei mai tineri d'intre d'insii se voru cualificá prin invetiatura suplinitoria; in acestu casu inca mai avemu trebuintia de unu numeru insemnatu de invetiatori rurali, fiindu cã:

a) in urmarea si in intielesulu legei de instructiune publica, sunt a se infintiá scole rurale in multe comune, unde n'au esistatu pâna'acum scole, — aici trebuiescu invetiatori;

b) fiindu cã, in intielesulu §-lui 29, art. de lege 38 : 1868, fetele sunt a se deschilini de fetiori, incãtu se pote sunt a se instruí in scola deosebita, — si, in intielesulu §-lui 34, unu invetiatoriu nu pote instruí mai multi de 80 scolari: in multe scole invetiatorii trebuiescu sporiti.

Considerandu, cãtu de reu sunt dotati invetiatorii nostri rurali, nu potemu acceptá, ca tenerii nostri studinti sè concurga in preparandiu in unu numeru atãtu de mare ca, pre calea ordinaria, sè se pota suplini defectulu mare de invetiatori, care s'a aretatu in anulu scolasticu trecut, si care se va aretá in mai mare mesura in anulu presinte si in anii viitori.

D'in acestu punctu de vedere, asiu cugetá de bine, ba chiaru de necesitate imperativa, ca ordinariatele, respective directoratele preparandielor nostre confesionali, sè infintieze pentru acestu anu scolasticu, pre langa cursulu preparandiale ordinariu de 2—3 ani, inca unu cursu preparandiale est'raordinariu de unu anu.

La acestu cursu preparandiale aru fi a se primi: a) unii preparandi mai escelinti d'in cursulu preparandiale alu douile; b) teneri, cari aru documenta, cã au absolvitu celu pucinu patru clase gimnasiali, séu aru fi capabili a depune esamenu d'in sciintiele pregatitorie, pre basea carora aru poté studiá cu succesu in acestu cursu est'raordinariu, in care s'aru propune studiile preparandiale cu deosebita atentiune la pedagogia, didactica, metodica, fisica si la economia.

Tenerii, cari aru absolví cu succesu bunu acestu cursu est'raordinariu, in intielesulu §-lui 102 d'in legea de instructiune publica, s'aru esmite pre unu anu in statiuni invetiatoresci vacanti pentru practica, dupa acestu anu, séu la doi ani, aru poté depune esamenu preparandiale si aru primi diplom'a invetiatoresca definitiva.

Numai estu-modu cugetu posibilu ca sè potemu sucurge cu urgentia marei lipse de invetiatori rurali.

Cei, cari cunosc de aproape cercustãrile in terenulu instructiunii nationali si prevedu, ce ne ascépta in viitorulu de aproape, daca vomu remané indiferinti facia de acést'a santa cauza a nostra, voru scí apretiu acestu proiectu *).

Codrus.

Atragemu atentiunea ordinarietelor si eforielor preparandiali romane a supr'a propunerii de mai susu.
Red.

Discursul de tron,

prin carele sambeta, 17 sept., Maj. Sa a deschis sesiunea se atului imperialu in modu solemn, si d'in carele estragemu urmatoriele puncte mai esentiale :

Onorabili domni ai ambelor camere.

Pre candu una lupta sangerosa si-estinde braciile sale devastatorie preste tienuturi intinse ale acestei parti de lume, imperiulu nostru se bucura de darurile si binecuvantarea pazei.

Dvostra, domniloru, sunteti inspirati, acest'a o sciu, de sentiulu adevratu patrioticu si de consciinti'a austriaca, cari aduna poporele Mele in giurulu tronulu stramosiloru Mei, spre a indeplin' cele mai mari probleme ale statulu.

Daca nu vedu asta-di pre reprezentantii regatulu Meu Boemi'a in sfrurile Dvostru, nu vreu se atribuiu acestei absintie lips'a de aceste sentiminte. Inse trebuie se deplangu acest'a, mai vertosu acuma, candu consideru evenimentele cele grele si pline de consecintie ale timpulu presinte, nesuntiele continue ale guvernulu meu, spre a intorce pre oponenti pre terrenulu comunu alu activitatii constitutiunale si, in fine, necesitatea urginta de a aduce form'a interna a statulu la una inchiaiere salutaria.

Misiunea Dvostru, domniloru, va fi a desbata, condu-si de spiritulu moderarei si alu dreptatii, mesurele, cari voru fi accomadate spre a asigura basa constitutiunei, carea se contiena multumirea toturoru recerintieloru particularie ale fiacarei tiere si ale fia-carui poporu, intru catu acesta multumire este compatibile cu poterea Monarceiei.

Intre problemele ce aveti a desleg' in acesta sesiune, in loculu primu este tramiterea de deputati in delegatiune, apoi a regul' unu siru de referintie intre beserica catolica si statu, ce'a ce prin delaturarea conventiunei avute cu Santulu Seauunu, a devenitu necesariu. Guvernulu meu vi va presinta in privint'a acest'a proiectele corespunditorie. Mai departe, a inchiaia lucr'arile, de atat'a tempu flotante, relative la una noua legislatiune a procedur' civile, a dreptulu penalu materiale si a procedur' penale; a reform' institutiunile universitatiloru, conformu starei presinte a sciintieloru si a instructiunei publice; a examina preliminariele de statu pentru anulu viitoriu si a resolve unele cestiuni economice si, in fine, a desbata acele dispuzetiuni cari, cerundu urgint'a obiectulu, au a se face prin ordinatiuni.

Domnedieu se vi binecuvante ostenelele!

Dle Redactoru !*)

De-si locuescu acum in nefericit'a Transilvania; de-si sunt in departare de Cottulu Crasnei; me sentu silitu a face ore care-va observatiuni la una corespundintia datata d'in Selagiu si publicata in Nr. 86, pagin'a 343, alu pretiutulu diuariu „Federatiunea“, ca o. p. se nu admire decatu pre acei barbati, cari intru adeveru se intereseza de scolele nostre. D. coresp. a uitatu se spuna, ca judele cercualu alu Ciseriului, D o m i n i c u N a g y, a procuratu d'in fondulu scoleloru nostre romane mape magiare cu cele mai intortocate numiri la ce numai unu invetiatoriu s'a opusu, vediendu ca d'in fondurile curatu romanesi imbunetatesce starea librariloru magiari; a uitatu se spuna ca, in cerculu acelu curatu romanescu, notarii de romani nu cuteza a scrie nici o litera romanescu in protocoalele lor; a uitatu se spuna, ca in comune curatu romanesi introduce notari magiari, cari nu sciu scrie si vorbi romanesce ca pescele, spre daun'a romaniloru; a uitatu se spuna, ca in anulu trecut a acusat la comitatu pre cei mai apti preuti, ca nu-si porta protocoalele regulatu. Se mi fia iertatu a afirma dara cu siguretate, ca in cerculu Ciseriului, sub amintitulu jude, in scolele romane se afla mape magiare, globuri magiare, carti magiare, numai un'a lipsesce, adeca bancele cele colorate cu v e r d e.

Nu D o m i n i c u N a g y, ci G e o r g i u M a i e r u, sub-judele d'in acelu cercu, a staruitu, de invetiatorii si-capeta platile d'in lad'a comuneloru, si a facutu repartitiuni pentru a immulti fondurile scolastice, s'a ingrigitu de fondaiu scolei d'in Ciseriu si a staruitu de se face cea mai pomposa scola in Selagiu.

Intregu Cottulu Crasnei recunoscce, ca sub-judele romanu Georgiu Maieru e mai aptu in sfera sa ca D o m i n i c u N a g y, numai ca estu d'in urma e jude definitivu pentru ca e magiaru.

D. Coresp. se-si deschida ochii ca se veda unde planiseza judele cu procurarea recuisiteloru magiare in scolele romane.

Economicu.

Sistemele de agricultura la Romani. *)

Cu tote ca cultur'a inaintata, indemnulu omului de a casciga catu mai multu si cerintiele timpulu facu necesaria chiaru si folosirea ogoreloru, nu se pote nega, ca ogorele au una insemnatate forte mare in cultur'a pamentulu. La strabunii nostri, Romanii antici, ogorele erau

*) Corespundintele nostru s'a se nu treca cu vederea acesta rectificare. Red.

*) Vedi Nr. 89 si 90 ai „Fed.“

acele pamenturi, caroru-a li se da cea mai mare grige, ca-ci ei nu numai ca nu foloseau ogorele, semenandu-le cu fructe, ci in decursulu unui anu de odihna deplina le arau si intorceau mai a dese ori, ba aveau numire propria pentru fia-care lucrare respective arare; asié, de esemplu, bread'a d'ant'au (ogorirea) o numiau ei „f r a n g e r e“; bread'a a dou'a (intorcerea) „v e r t e r e“; bread'a a trei-a (a 2-a intorcere) „i n f r i n g e r e“; a patr'a „r e v e r t e r e“; a cinci-a „r e f r i n g e r e“, si a sieseza seu cea d'in urma, dupa carea semenau numai decatu, „l i r a r e.“

Scopulu, ca ogorele se lucrau asié de bine si desu, este forte invederatu, ca ci prin aratura desa, intorcere si rapatu, pamentulu se meruntiesce, se amesteca, se pulveriseza; si acesta preparare salutaria a pamentulu nu se pote ajunge decatu prin ogorire. Ce e dreptu, prin aratur'a de primavera si mai alesu de tomna, pamentulu se amesteca incatu-va, inse brugii mai mari si cari au apucatu a se inchieg' nu se sfarima ci se intorcu numai pre ce-a-lalta facia; era, daca aratur'a se face in tempu ce-va cam umedu, pamentulu atatu prin greutatea sa catu si prin apesarea instrumenteloru cu cari se lucreza se prefaca in brugii, cari sunt mai asié de stricatiiosi agricultur'ei ca bolovanii insi-si; inse fiindu pamentulu aratu mai adese ori, brugii se scotu in facia si aci se moia prin ploii, se smacina prin influinti'a aerulu si, prin lucrare desa, se pulverisedia deplinu. Prin acesta pulverisare nu numai ca casciga plantele, potendu a se intinde si latf cu radecinele lor in tote partile, ci pamentulu fragedu in-leasnesce strabaterea caldurei, a umediei si a aerulu, cari tote ajuta forte desvoltarea materieloru nutritorie pentru plante si cari, alt-um, aru diace morte; pamentulu porosu are mare capacitate seu potere de a atrage multe gaze folositorie planteloru, si acestea sunt causele, ca unu pamentu bine ogoritu ni da, chiaru si fara nici una gunoie, una recolta multumitoria. Ba chiaru pamenturiloru celoru mai grase inca trebuie se li damu tempu de odihna, trebuie se le lasamu ogoru, si prin lucrare se le ajutam, ca partile lor se amestece catu mai bine laolalta, ca prin caldura, aeru si umediela se se coca, si asié se potemu nimici tote buruenele cu desoversfre.

Prin lucrarea ogorulu se scotu, taia si pieru radecinele buruaneloru, si prin desa aratura se stirpescu chiaru si plantele perenne, ce'a ce nu se pote ajunge decatu pre acesta cale. Sementiele de buruene, de cari se afla cu miile inchise in brugii, ajungu prin desfacerea brugiloru in faci'a pamentulu si incepu a incolti, era prin nou'a lucrare ce urmeza nu se mai potu desvolta, si asié pamentulu se curatie de tote burnenele, cari impedecea alta vegetatiune dorita.

Prin lucrarea desa a ogorulu nu numai se sfarima

FOISIORA.

Archeologia.

Pescer'a de la Obers'a Ialomitiei. — Pescer'a cu Olele. Comor'a d'in cumpan'a Ciocarlanului Valea-Caselor; si Mormintele de pre Vulcan'a-Mare. *)

Tempulu ce a trebuitu se treca de la Daculu in scorbure si in pescere, pana la Daculu in case, in ogradi, in cetati, precum lu vedemu pre columna, ar' fi se-lu calculamu pote cu acele-a-si mesure in acesta aduncime morale cu care calcula geologulu in aduncimile strateloru pamentulu.

Ace'a la care amu poté aspira noi ca se scimu se spunemu indata, ar' fi pote numai distinctiunea, classarea in blocu a diferiteloru obiecte ce gasimu la fia-ce pasu pre valele apeloru nostre, pre costele, pre verfurile chiaru cele mai eminente ale Carpatiloru. Se potemu dice cu ore-care sigurantia: „Acestu monumentu este mai vechiu de catu celu-l-altu, si acela mai vechiu de catu acest'a, pentru ca acestu-a contiene remasitie cari tradau sciinti'a frementarii si arderii lutulu, contiene dovedi de sciintia in olaria la unu gradu inaintatu, contiene obiecte cari tradau sciinti'a lucrarii ferulu, contiene dovedi de cunoscentie agricole, pre candu celu-l-altu nu conserva de catu una ingradire de petre naturali cu unu cimentu forte slabu, una olaria forte grosolana, fasonata cu man'a si uscata fara focu; nici unu indiciu de cunoscentie agricole, cate ce-va de bronzu si unelte de petre, aschie de silix, dalte si sageti numai de petra, bine facute si cu maestr'ia lacrate; si pre candu era-si celu-l-altu nu se compune decatu de oculuri de petroie, preste cari sunt suprapuse lespedi si petre enorme, pre sub cari nu se gasesce nici una farima de cimentu, nimicu de metalu, nici unu ciobu de olaria, ce-va petre rotunde numai, cari paru gasite si aduse intr'adinsu, si d'in cari nu pote trage cine-va nici macaru ca prasti'a ar' fi fostu cunoscuta pre candu se adunau aceste petre. Celu mai multu, deca s'ar' poté gasi cate una petra de garla frecata cu man'a omului, ore cum, de alte petre, spre a i-se da una forma care s'ar' poté presupune c'ar' fi servitu dreptu arma!

Tier'a nostra este plina de anticuitati istorice, si

*) Vedi Nr. 90 alu „Federat.“

mai plina de anticuitati ante-istorice, a caroru versta nu vomu afla-o decatu numai candu arbitraricesce vomu crea periode, lasandu-ne si noi sioiului pornitu; d'icundu si noi: epoca de bronzu, epoca de petra lustruita seu neolitica, epoca de petra bruta seu paleolitica; cu tote ca, afara de paleolitica, noi, in consciintia, amu cam confund' aceste trei epoce, celu pucinu la noi, nu spre a gasi ferulu pre candu nu era aflatu de catu bronzulu, nu spre a gasi bronzulu pre candu nu se cunoscea si nu se dedea forme de catu petrei, cu cari n'ar' poté fi contimpurane ca arme si ca unelte de catu osele, cornurile seu defensele mistretiloru, ci spre a areta, ca neolitic'a si osar'ia s'a perpetuat, intrebuintata in epoca de bronzu, cu care era-si, impreuna, s'a perpetuat intrebuintata si in epoca de feru. Si in acesta regiune de idee se classamu si noi, intr'una alta sfera de idee, monumentele nostre ante-istorice, precum se classeza in Scandinavia, in Scoti'a, in tota Europ'a si in tote partile lumii, pre unde se gasescu de catra voiagiorii cei mari, de catra anticuar'ii cei renumiti.

Asiu poté dice ce-va despre acesta multime nenumerata de mobile si movilitie, despre cari ne spune Homeru, ca erau privite ca anticuitati si chiaru in timpii lui ca „mormintele eroilor“, si de cari este plina tier'a nostra d'in malurile Dunarii si pana in culmele Carpatiloru; piramidele Egiptulu negresitu n'au fostu radicate la alta idea de catu ace'a in care s'au radicat si aceste mobile. Diferenti'a este in munificenti'a Pharaoniloru si obscuritatea locuitoriloru acestei tiere, in immensele midi-loce ale regiloru Egiptulu si in cele slabe ale Daciloru, in materialulu si artele desceptate de 4000 de ani in Egiptu si in starea de cultura in care s'au aflatu locuitorii acestei tiere. Acestea inse au si ele diferitele loru virste, cari virste nu se potu nici distinge, pentru ca, ca se pot' ghici ce-va despre dinsele, trebuie se le despici. Asiu poté, pote, dice ce-va, dera acest'a numai candu timpulu si midi-locele mi-ar' permite se consacru subiectulu speciale macaru una vera.

Amu despicatu pre pucine, ca se potu spune aci altu-ce-va despre ele, de catu ca sunt unele morminte dace si altele morminte romane, si inca ca am constatatu intr'una movila, ca preste unu momentu dacu a fostu unu momentu romanu. Inaltimea si pitici'a acestoru mobile provine, deca nu si d'in aduncimea vechimii lor, d'in important'a seu d'in neinsemnatatea remasitieloru

personei seu personeloru ce contiene. Cu catu movila este mai mare, cu atatu personagiulu a fostu mai insemnatu, cu atatu mai multi asistenti la ingroparea lui au aruncatu petre si pamentu preste d'insulu, cu atatu mai multi trecatori au aruncatu cate unu pumau de pamentu spre adausu, spre crescerea momentulu lui. In multe mobile sunt si cate mai multi ingropati; in unele se gasescu si paturi de caramidi mari romane, pre cari a fostu intinsu cadavrulu. Amu numeratu pana in 6 runduri de caramide, supra-puse fara nici unu cimentu. Sub unu asemenea patu sapandu ca la 1' de metru, amu gasitu unu momentu dacu; si l'amu definitu astu-felu pentru ca intr'insulu n'amu gasitu nici ulcele, nici lam pionu ca in tote cele romane, ci numai una dalta de bronzu si alt'a de petra.

In generale, anticuitatile nostre romane abunda pre malurile Dunarii, si de aci pre riuri in susu, pre munti, pre langa cari trecu siosele romane. Anticuitatile dace inse au acest'a dreptu caracteristica, ca ele sunt asiediate totu pre inaltimi, si inca, cu catu sunt mai susu pre laturile garleloru, cu atatu le gasescu pre verfuri d'intre cele mai anevoia de suitu, pana si pre culmele cele mai eminente ale Carpatiloru; de aci negresitu ca li a venitu numele de acule pre care li-lu da Grecii, si alu duoilea, ca cele pre inaltimile mai mari urmeza se fia cele mai vechie, pentru ca sunt cele mai selbatice, cari nu tradau nici una cultura si cari areta invederatu starea omulu in venatoria pura. Acestea sunt in regiunea bradiloru, si mai susu in regiunea moliftiloru. Cele in regiunea fagiloru areta una desvoltare de cunoscentie, si pote ca le amu poté numi ale epocii pastoresci a Daciloru, precum si cele in regiunea stejariloru, ca in Teleormanu, Vlasca, etc., pre malurile Vedei, Calnisei, Neajlovului, etc., unde olaria abunda, unde se gasescu instrumente de feru si alte indicie de civilizatiune, grane carbonisate, risnitie si altele, cari indica fara contestare epoca agricola a Daciloru, se potu numi ale epocii agricole a Daciloru.

In generale, ruinele nostre d'in tier'a Romanesca se potu impartii, precum amu mai disu si in alte dati, in patru categorii: ruine dace pana la Trajanu, ruine romane de la Trajanu pana la Aurelianu, ruine barbare de la Aurelianu pana la imperiulu Romano-Bulgaru, ruine romane de la Atianu prin Roman'a-mica d'in tempulu Baniloru si mai precisu de la Negru-Voda pana la Constantinu Brancovanu.

si pulverisedia pamentulu, ci diferitele sale pãrti constitutive se amesteca mai bine, balegariulu se imprascia mai completu, se unesce mai intimu cu pamentulu, si asié prin umediã la si gazurile ce pamentulu le atrage, prin influenã aerului ce mediu-locece si prin desbinarea sa de cãtra olalta se fertiliseza d'in ce in ce si, prin urmare, ajuta recoltãa intru unu gradu de mirare. Èra, fãra de acãsta lucrare balegariulu nu se imparte precum ar' trebui, si asié brugii de balegariu, cari remanu neimprasciati, nu folosescu nimica planteloru ce au a se semenã, ci cu tempulu se faciunea (se inchiega la olalta in forma de carbune), precum se pote vedé in sute de locuri, cari nu se lucredia bine.

Mai in urma, ogorulu are si avantagiulu, cã tote lucrãrile lui se facu in unu tempu, candu nu suntemu ocupati de altele, si pre langa acãsta, ogorulu lu potemu semenã in tempulu celu mai favoritoriu, cã-ci este liberu.

Acestea sunt cauzele principali, cari faceau pre strabunii nostri a dã atãta valoare ogoreloru. Si, intr'adeveru, de aru fi fortiele pamentului cãtu de mari; de ar' fi pofãta noastra pentru a cascigã cãtu de nemarginita, si de ar' fi cultur'a pamentului cãtu de perfecta, noi inca, urmandu strabuniloru nostri, trebue sè luãmu in sistemulu nostru de agricultura cãtu-va ogoru, cã-ci in ce'a ce perdemu in anulu de odihna a pamentului ne desdauneza cu prisosu recoltele aniloru viitori, si esperientiã ne invetia cã fruptele de pre ogore sunt nu numai mai bogate, — asié cãtu productiunea de pre doue pãrti, locu ogoritu, este mai mare decãtu de pre trei pãrti locu neogoritu, sèu productiunea depre locuri ogorite e mai mare in doi ani decãtu totu de pre acele locuri, inse neogorite, in trei ani, — ci si grauntiele sunt mai bobate, mai pline, mai sanetose, mai grele si mai voluminose.

Dreptu acãsta, ce'a ce mi se pare cu scopu in privitiã ogoreloru si ce'a ce potu recomandã romanului este, ca in locu de 1/5 parte sè lase numai 1/10 parte a pamenturiloru sale ca adeverate ogore, era 1/10 parte sèu, la mosã ce o aduseramu ca exemplu, 10 jugere de pamentu, carele va fi mai cu potere si curatu, sè lu amene cu erburi, — cã-ci are trebuintia de fãnatie atãtu pentru intretinerea viteloru de lucru cãtu si pentru puducerea balegariulu, — inse sè alega erburi, de exemplu mazerichea, cari nu numai cã nu storcu pamentulu ci lu inavutiescu, si cari crescu iute, prin urmare se potu coaf de timpuriu, la finea lui Maiu sèu cu inceputulu lui Iuniu, si asié lasa pamenturile libere pentru a se poté lucrã si preparã cãtu mai bine pentru sementurele de tomna.

In acestu modu si-ar poté immultí economulu nostru venitul curatu alu mosiei sale, fãra ca acãsta sè seada in pretiu si fãra ca productivitatea pamentului sè se mi-

cesca ci, d'in contra, ameliorandu-se d'in ce in ce mai multu. Èra folosulu ce lar' poté trage economulu d'in 1/10 parte a pamenturiloru sale, sementã cu erburi, etc., precum aretaramu in punctulu precedentu, — este leane de calculatu, si a nume intre cheltuele potemu pune aci grapatulu si sementã (cã-ci aratur'a e calculata la ogoru) pentru 1 jugeru cu 5 fl., era pentru 10 jugere 50 fl. Ca venitu potemu pune carulu cu pretiulu mediu-locu de 7 1/2 fl., va sè dïca unu jugeru (dono cara) cu 15 fl., era 10 jugere 150 fl. Subtragunda de aci cheltuelele de 50 fl., remane unu venitu curatu de 100 fl. sèu, considerandu mosã de 100 jugere adusa ca exemplu, 1 fl. de jugeru, ce'a ce adaugundu-se la venitul curatu preste totu (29+1) ar' dã unu venitu netto de 30 fl. dupa fia-care jugeru.

Acãsta ar' fi sum'a ce economulu romanu o-ar' poté cascigã d'in pamenturile sale aflatorie in regiunile sèu tienuturile mentiunãte. O spunemu, cã acãsta suma am luat'o ca venitu de mediu-locu, fãra sè luãmu in socotela pre economii de langa ape navigatorie, de langa drumuri ferate si d'in porturi, cari, prelunga speculatiune nimerita si calculu bunu, potu sè cascige dupluru; n'am u luat'u in consideratiune nece anii de totu favorabili, candu adeca in alte tiere nu se facu fructe, si asié potemu sè vindemu productele nostre cu pretiuri indoite; tote aceste imprejurãri potu avé influenã, ca calcularea noastra sè fia falsa, inse numai pentru unu tempu, cã-ci precum potu veni casuri favoritorie: chiaru asié pote sè urmeze unu anu sterilu, una calamitate si una amortire in comerciulu, si acãsta e caus'a cã noi facuramu numai calcululu de mediu-locu.

I. Chitu.

(Va urmã.)

VARIETATI.

* (Refusu). Revist'a militare scrie, cã ministrulu de resbelu alu Romaniei a intervenitu, prin ministrulu de externe, la guvernulu Franciei si alu Prusiei spre a obtiené concessiunea de a se tramite cãte trei oficieru romani in cortelele principali ale acestoru doue mari poteri beligeranti, ca sè urmeze operatiunile resbelulu. — Guvernulu prusescu a respunsu in unu modu negativu, aretandu totu una-data cã, prin una mesura generale, luata in urm'a marelui numeru de asemenea cereri, nice unu oficieru strainu n'a potutu fi admisu in armat'a Prusiei, sèu a aliatiloru ei.

* (Insciintiãre pentru „Poesia si Prosa“ si „Amvonulu“). Esãndu opulu „Poesia si Prosa“ desub tipariu, in locu de 13, pre 16 cole,

sè potu spune acãsta mai siguru, pentru cã totu acestu ocolu stã acoperitu de catina, de arbusti differiti si de copaci, si pentru cã ploia si me grabiam sè trecu in susu la localitãti, ale caroru numiri mi-promiteau mai multe. Merita inse sè se opresca cine-va aci, fiindu cã acestu felu de cimentu, si astu-felu intariu, eu n'am intimpinatu airea.

De la Valea-Caseloru am u datu prin Titã la Petrositiã, localitate istorica ca locu de retragere alu mai multoru Domni, si pentru cele intimplate pre aci in revolutiunea de la 1821 si in revolutiunea de la 1848 cu arestarea lui Heliade, etc. In Petrositiã am facutu cã si am u gasitu omeni cu tirnacope si cu sape ca se urcu la Cumpen'a Ciocarãului, unde se dïce la Comora. Suindu ca la una ora si diumetate, si calare si pre josu, am adjunsu la loculu dïsu mai susu. Este una zidire necontestatu daca; pre unu locu feritu de tote pãrtile, tocmai sub verfulu ce se chiama Cumpen'a Ciocarãului, pre care verfu sunt si aci vestigiuri dace.

Loculu unde se chiama la Comora, de sã acoperitu de tote pãrtile, se pote vedé cã ar' avé una circumferentia mai multu de 100 de pasi. Punctulu, unde mi s'a parutu sè facu una cercare de ce-va sapature, a fostu tocmai acel'a care neaperatu trebue sè fia locu de morminte. Petre mari aduse, potrivite pre natur'a locu si lipite cu cimentu de varu puru, pucinu nisipu, indica una epoca mai culta a Daciloru. Nu potu spune tocmai inca, deca ce'a ce se chiama lapte de petra, de care se gasesce cu profusiune in duce pescere de sub obirsã Ialomitiei, n'a intratu si acest'a ca elementu in acestu cimentu.

Olarie n'am gasitu in sgarieturele ce am facutu abid pentru ca sè nu stricu lucrulu si pentru cã noptea nu mi-permiteã sè mai stau. Ploia si tare. In prejma inse si pre locu chiaru, am gasitu duce fragmente de aschie de silix, custure de petra, precum le numescu pre aci acei-a cari le gasescu adesea. Am u mai gasitu si unu instrumentu facutu d'intr'unu verfu de stalactitu tare, mai aseutitu si potrivit prin frecatura pre alte petre si devenitu in colorea cigarei de Havan'a. M'am u multiamitu a constatã aci o zidaria daca si a luã una bucata d'in acestu cimentu.

Acãsta cetate daca o classeza intre cetãtãle d'in regiunea fagiloru.

Deca la Valea-Caseloru ar' poté cine-va sè spere ce-va descoperiri interesante, apoi la Comora

d'in cari 9 cole despre literatur'a romana, rogu pre acei dd. prenumeranti, cari si-voru fi schimbatu locuint'a, sè aiba bunetate, a me insciintiã, ca sè nu se faca smentela in speditiune. Opulu s'a tiparitu in 1500 de esemplarie; prenumerate sunt preste 1100; asié dar' mai potu primí prenumeratiuni si de aci inainte. Papirulu finu, formatulu si tipariulu elegantu. Pretiulu remane 1 fl. v. a. — Hotaritu, de a reapucã edarea „Amvonulu“ pentru an. 1871, anuciulu de prenumeratiune lu voiu publicã preste pucinu. Oradea-Mare, 20. Septemvre 1870. Iustinu Popfii, m. p.

* (Mancatori de broscu). Diariulu „Drau“ scrie, cã in apropiarea unui satu, care jace d'incolo de fluviulu Drav'a, locuiesce una familia seraca, carea, dupa propri'a marturisire, sub decursulu acestei vere n'a mancatu alta carne, de cãtu — pitiore de broscu. Capulu familiei, unu barbatu de 43 ani, afirma, cã atãtu lui, cãtu si sociei si celoru trei copii ai sãi li-a tienitu forte bine acestu viptu. Elu computa pre dï 24 de broscu pentru una persona, ce'a ce face pre dï, pentru cinci omeni, 120 bucãti, si pentru sesonulu intregu 16.000 broscu. De aci se vede, cã daca voru incepe toti omenii a mancã broscu, atunci cocostãrcii voru deveni superfiu, sèu celu multu voru incepe a se nutri cu retie, gaine, gãsce, etc.

* (Unu corespondinte d'in Petru pole) alu diariulu „Narodni Listy“ comunica, cã unu oficieru rusescu a inventatu unu felu nou de ierba de pusca, alu carei-a efectu este de trei ori mai mare, ca alu celei de pãna acum. Punendu-se inse la proba, s'a vediu-tu, cã puscele, ce sunt de presinte in usu, nu potu suferi multu timpu efectulu sèu; pentru tunuri de unu calibru mai greu este potrivit; se spera inse, cã se va face practicabilu si pentru armele mai usiore. — Totu acelu corespondinte spune, cã s'a inventatu si una mitraillesa noua, carea are unu avantaju multu mai mare, ca cea franceasa. Resultatulu primeloru probe este urmatoriu-lu: 4 mitraillese dederã, in timpu de unu minuta, 960 puscature, d'intre cari 450 lovira tient'a in departare de 700 urme; la incercarea a dou'a s'a pusu una departare de 900 stangini si, in timpu de una diumetate minuta, fecera 780 puscature, d'intre cari 483 nimerira; in fine, la prob'a a trei'a, d'in departare de 250 stangini, tient'a fũ nimicita cu totulu.

* (Comunicatiunea telegrafica) cu Parisulu s'a interuptu. De acum inainte numai acele sciri voru ajunge la noi, cari se strecora prin cortelulu generalu prusescu, daca scirile private nu voru poté strabate cum va prin vre-o alta cale de comunicatiune directa.

* (Procesulu principelui Carage-

d'in Cumpen'a Ciocarãului de siguru cã osteneã nu are sè fia neresplatita.

Pucinu au sapatu pre aci, si pote cã se va fi si gasitu ce-va dupe vremi, cã-ci incercãrile de sapature sunt forte vechie, de i s'a pusu numele Comora. — In acãsta epoca, de-sã silixurile aru negã, dera cimentulu probeza una epoca in care Dacii au potutu avé si obiecte de valoare si bani chiaru. Precum am mai dïsu, ar' fi una gresiela dupa mine a marginiã intrebuinãrea aschieloru de silix, cum si a altoru unelte de petra numai in epocile, pre cãndu nu se lucrãu metalurile. Aceste custure de silix precum si sageti, toporasie, ciocane si altele, de cari am u gasitu mai multe prin differite cetãti dace, pre unde am u gasitu multa olaria si obiecte de bronzu, si chiaru obiecte de feru, si chiaru grãne carbonisate, mai alesu meu si orzu, au potutu sè serve celu pucinu la curãturi de poi si alte trebuintie casnice, chiaru pre atunci candu Daculu si-facéã arme perfecte de feru.

Este reu sè se permita a se face sapature neregulate prin asemenea locuri, pre unde ar' trebui numai sci-jutiei sè se permita a scormoni. Ce n'am u avé in museele nostre, cari sè atraga pre toti sciutoriã Europei la studiulu loru, deca macaru cãte-va d'in aceste cetãti dace, cari au mai potutu scapã nesterse cu deseversãre pãna la noi, aru fi bine padite, pãna candu ministerulu Instructiunii Publice, sèu acestu comitetu archeologicu d'in Bucuresci, care in adeveru nu prè intielegu pentru ce s'a numitu si nu prè sciu ce a facutu in cursu de 6 ani de candu este numitu, nu va poté sè ièe mesure ca sè se faca intr'insele sapature regulate.

Ar' fi bine sè se pastreze aceste relique multu mai interesante si pentru noi si pentru sciintiele archeologice de cãtu cele Romane, cari resista prin soliditatea loru si cari nu au ce sè ni mai spuna de cãtu cele ce ni au totu spusu pãna acum, cã sunt cladite de strabunii nostri d'in legiunile Romane, cari au venitu aci sè transplante pre malurile Dunarii civilizatiunea adusa de pre malurile Tibulului, in epoc'a cea mai infloritoria a Romei, civilizatiune cunoscuta, studiatã, devenita classica pentru totu omulu care scie carte.

(Va urmã)

Una charta indicatoria de tote aceste patru feluri de ruine aflate pãna acum, strabatute in totu lungulu tierei de valulu Trajanu (?) si de drumuri romane in differite sensuri, am u inceput'o de multu; dera cine scie, cine o va severã.

Pre dinsa indicu pre totu anulu differitele ruine ce descoperu, insemnandu pre cele dace cu galbenu, pre cele romane cu rosu, pre cele barbare cu verde, si pre cele romane cu albastru.

Pentru cã dera actualmente mod'a voiesce cercetarea epoceloru ante-istorice, sè ne occupãmu si noi pucinu de aceste epoce, lasandu d'una-cam-data classicitatea epoceloru nostre istorice la una parte.

In prejma Tirgovistei ne resita cã urmeza sè fia cele mai necontestate monumente si numiri remase d'in trei secolu mai cu sema, cei mai frumosi secolu ai Romaniloru, pre candu resiedintiã domniei si a omeniloru eminenti ai tierei erã in Tirgoviste; de acãsta, urcandu d'in Tirgoviste, de la biseric'a Domnesca, unde este momentulu lui Matei Bassarabu, marelui generalu si marelui legiutoru alu Romaniei, pre Ialomitiã, la distantia de una ora, va sè intimpini Doicestii cu ruinele loru, remasitãle ale caseloru de placere ale familieloru domnesci, unde si-tramiteau negresitu copliã cu doicele la aeru curatu; apoi frumosulu rãuletulu Beizadelulu, rãulu Domnei, plaiulu Domnescu, etc., etc., apele cu puciosã, unde, negresitu, ruinele, cari se vedu abid pre malurile d'in drept'a Ialomitiei, unde sunt isvorele apeloru acestora, vedescu differite epoce in cari s'au ziditu locuinte pentru personagie ce veniau sè sè si-caute aci sanetatea.

D'in susu de Sierbanesci, pre drept'a Ialomitiei, este una localitate care se chiama Valea-Caseloru. Am creditu cã si aci sè fia una suita de suveniri domnesci, precum am vediu-tu tienendu-se sãru de la Tirgoviste pãna la Puciosã si mai susu; inse lucrulu mi-a schimbãtu idã. Aci nu este nici unu vestigiu modernu. Una incungurãre a unui malu cu una zidaria strania atesta una vechime mai adunca de cãtu a domneloru si nu este Romana. Acãsta zidaria care sustiene pre alocurea malu si se intinde in susu si care se mai intorce una-data, pre cãtu am u potutu vedé, prin intrulu incongiurãrii, este formata de petrisiu meruntu de gãrã, frementatu in huma mai multu veneta si de una grosime pre alocurea de unu metru, pre alocurea si mai multu. Nici unu indicu de camida sèu de olaria, de-sã n'am potutu face sapature ca

